

OMÓWIENIA KSIĄŻEK I CZASOPISM

SEKSUALNOŚĆ CZŁOWIEKA. WYBRANE ZAGADNIENIA

Pod redakcją Grzegorza Iniewicza i Magdaleny Mijas, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2011, stron 220.

Recenzowany tom składa się z szesnastu opracowań (rozdziałów) dotyczących wybranych zagadnień analizujących szeroko ujętą seksualność człowieka. Seksualność rozumiana jest powszechnie jako wrodzona, naturalna funkcja organizmu ludzkiego i uważa się ją za jeden z zasadniczych czynników motywujących do podejmowania więzi i kontaktów interpersonalnych. Ma przy tym wymiar biologiczny, psychiczny, społeczno-kulturowy i hedonistyczny. Tak szerokie rozumienie pojęcia seksualności przesądza o jej wielowymiarowym aspekcie czy charakterze, a także o potrzebie czy nawet konieczności interdyscyplinarnego spojrzenia na całokształt zjawisk i procesów składających się na życie seksualne człowieka. Można na nie patrzeć z perspektywy kulturowej, można też analizować składające się na seksualność fenomeny, uwzględniając perspektywę upływającego czasu i zmian, jakim podlega ona z upływem lat. Seksualność podlega także często ocenom i regulacjom prawnym, stwarzającym pewne ramy określające obszar dozwolonych zachowań seksualnych oraz tych, które w określonym czasie i miejscu są zabronione i karygodne. Uruchamiają one wtedy te prawne procedury, które związane są, z jednej strony, z karaniem, z drugiej z leczeniem i rehabilitacją (często przymusowymi). Życie seksualne człowieka podlega też, jak każde inne jego zachowanie, ocenie z perspektywy normy i patologii, zdrowia czy choroby, prawidłowości czy dysfunkcji.

Wszystkie wyżej wspomniane aspekty czy też perspektywy znajdują odzwierciedlenie w tematyce recenzowanego tomu. Powstał on w oparciu o referaty naukowe, które młodzi badacze, reprezentujący różne dyscypliny naukowe (socjologię, psychologię, prawo, kulturoznawstwo, językoznawstwo itd.) wygłosili na konferencji zorganizowanej przez studenckie koła naukowe w marcu 2010 roku na Uniwersytecie Jagiellońskim. Tytuł konferencji – „*Seksualność człowieka w kulturze, nauce i terapii*” – przesądzał o wielowymiarowym i wieloaspektowym charakterze całego przedsięwzięcia naukowego. Z licznych wystąpień i referatów wygłoszonych na konferencji redaktorzy tomu wybrali te, które charakteryzowały się szczególnymi walorami poznawczymi, a w przypadku badań empirycznych – poprawnością metodyczną czy metodologiczną. Powstał wybór tekstów, które z różnych perspektyw omawiają kwestie związane z seksualnością człowieka. Aby wprowadzić pewien tematyczny porządek i konsekwencję w referowaniu poszczególnych zagadnień, redaktorzy wyodrębnili cztery części książki. Pierwsza z nich nosi tytuł „*Seksualność z perspektywy kulturowej*” i składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy z nich ma charakter empirycznej analizy socjolingwistycznej. Jest to praca autorstwa Katarzyny Salwy poświęcona dyskursowi medialnemu w Polsce i Szwecji, dotyczącemu mniejszości homoseksualnych, na przykładzie artykułów z prasy ogólnokrajowej. Podobny empiryczny charakter ma opracowanie Moniki Żaby i Edyty Charzyńskiej na temat opinii polskich i niemieckich studentów dotyczących osób homoseksualnych. Niewątpliwy kulturowy charakter mają dwa kolejne podrozdziały pierwszej części tomu. Pierwszy, którego autorem jest Tomasz Burdzik, dotyczy hentai – tj. seksu w japońskich kreskówkach, kolejny omawia, z perspektywy także historycznej, kwestie związane z traktowaniem seksu w dawnym ZSRR („*ZSRR. Seks, którego nie było*”). Autorką tego rozdziału jest Volga Yerafeyenka. Wszystkie cztery wspomniane wyżej rozdziały są bardzo ciekawe i oryginalne.

nalne, dobrze napisane, poprawne pod względem metodologicznym, dobrze uzasadnione literaturą przedmiotu.

Druga część tomu zatytułowana została „*Seksualność na przestrzeni czasu*” i obejmuje trzy rozdziały. Dwa pierwsze mają ewidentnie historyczny wymiar, omawiają bowiem kolejno poglądy Stanisława Kurkiewicza, żyjącego na przełomie XIX i XX krakowskiego lekarza, prekursora polskiej seksuologii (autor rozdziału Marcin Czajkowski), a także przegląd wczesnych polskich koncepcji psychopatologicznych dotyczących seksualności (autorstwa Miry Marcinów). Oba rozdziały oparte są na szerokich danych literaturowych, są doskonale napisane, stanowią ciekawą literaturę dla każdego, kto zainteresowany jest historią polskiej myśli seksuologicznej. Rozdział trzeci, napisany przez Monikę Marczak, jest empirycznym studium przemian, jakim z upływem lat podlegają zachowania seksualne młodzieży. To rzetelnie przeprowadzona analiza, której historyczny charakter ma nieco inny wymiar niż dwie poprzednie prace. Analizie poddane zostały bowiem procesy, mechanizmy i czynniki wpływające na zmianę zachowań seksualnych.

„*Seksualność poza granicami prawa*” to tytuł trzeciej części książki. Składają się na nią trzy rozdziały. Pierwszy porusza zagadnienie od lat stanowiące problem tabu, a odnoszące się do problematyki wykorzystania seksualnego przez kobiety-sprawczynie. To prawda, że przypadków takich notuje się niewiele, prawdą jest jednak i to, iż niechętnie się o nich pisze, i brak jest, zwłaszcza w polskiej literaturze przedmiotu, szerszych, pogłębiających, aktualnych opracowań naukowych na ten temat. Wszystkie te warunki spełnia rozdział Marceliny Westphal pt. „*Dziewczynki tego nie robią...? czyli kobieta jako sprawca wykorzystania seksualnego*”. Podobnie pozytywnie ocenić należy rozdział prawnika i psychologa Pawła Marcinkiewicza, który na podstawie szerokiej, aktualnej, światowej literatury scharakteryzował psychologiczną sylwetkę (sylwetki?) sprawców seryjnych przestępstw seksualnych. Anna Roszczyk jest autorką trzeciego rozdziału tej części książki zatytułowanego „*Diagnozowanie sprawców przemocy seksualnej w procesie terapii*”. We wstępnej części tego rozdziału brak jest tych prawnych regulacji zawartych w polskim kodeksie karnym, które na skutek ostatniej nowelizacji kodeksu (np. art. 95a k.k.) zmieniły nieco zasady stosowania środków leczniczo-zabezpieczających w stosunku do niektórych sprawców tzw. przestępstw seksualnych. Pisząc o diagnozie, zwłaszcza w aspekcie zaburzeń preferencji seksualnych, nie można abstrahować od aktualnych rozwiązań prawnych, ponieważ nie zawsze sprzyjają one możliwości sensownego wykorzystania i zastosowania obowiązujących zasad i standardów diagnostycznych i terapeutycznych. W części rozdziału zatytułowanej „*Terapia sprawców przestępstw seksualnych*” można też było przynajmniej wspomnieć o polskich próbach i doświadczeniach w tworzeniu poznawczo-behawioralnego modelu terapii przestępców seksualnych (doniesienia i artykuły Rutkowskiego i Sroki).

Ostatnia, czwarta część książki, to kolejne pięć rozdziałów, którym redaktorzy dali ogólny tytuł „*Wybrane problemy praktyczne*”. Pierwsze trzy rozdziały mają niewątpliwie charakter poglądowych opracowań kliniczno-psychopatologicznych. Omawiają bowiem, na podstawie literatury, te aspekty odbiegających od normy zachowań seksualnych, które składają się na konstrukt kazirodztwa (Marcin Demczuk), współzależnienia od seksu (Monika Filarowska) czy też transwestytyzmu (Aneta Hanusiak). Empiryczny charakter ma natomiast rozdział Małgorzaty Rutkowskiej omawiający wyniki badań etnograficznych i antropologicznych dotyczących zachowań seksualnych w społeczności seniorów. Empiryczne jest także doniesienie Aleksandra Jaszczaka zatytułowane „*Edukacja seksualna w sieci a różnice indywidualne użytkowników*”. Przedostatni rozdział książki napisała Pani Magdalena Mijas. Omawia w nim kontrowersje wokół modnego ostatnio konstruktu aseksualności (braku orientacji seksualnej).

Reasumując powyższe uwagi, trzeba podkreślić, iż recenzowana książka pt. „*Seksualność człowieka. Wybrane zagadnienia*” pod redakcją Grzegorza Iniewicza i Magdaleny

Mijas stanowi bardzo wartościowe opracowanie zarówno pod względem poznawczym, jak i praktycznym. W sposób wieloaspektowy i interdyscyplinarny analizuje ono, poszerza i uzupełnia obraz współczesnej wiedzy na temat życia seksualnego człowieka. Z oczywistych względów praca ma charakter wyboru problemów czy też zagadnień odnoszących się do seksualności. W niczym nie obniża to jednak wartości całej książki. Wybór, jakiego dokonali redaktorzy, jest konsekwentny i przemyślany, uwzględnia bowiem aktualne kierunki eksploracji badawczej w obszarze życia seksualnego człowieka. Warto w tym miejscu podkreślić, iż w polskiej rzeczywistości wydawniczej książka ma niemal unikalny charakter. Odczuwamy bowiem dotkliwy brak szerszych i wieloaspektowych opracowań naukowych na temat seksualności. Praca będzie pomocą i wsparciem zarówno dla tych czytelników, którzy jedynie interesują się seksualnością, jak i dla osób zajmujących się nią profesjonalnie, w tym także planujących nowe przedsięwzięcia badawcze. Stanowić też może inspirację do podejmowania dalszych poszukiwań naukowych dla badaczy, którzy zajmują się szeroko rozumianym życiem seksualnym człowieka.

Józef K. Gierowski